

Мельничук Л. Б., к.пед.н, доцент (Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука, м. Рівне),
Маленька Н. В., вихователь I категорії (ЗДО № 28, м. Рівне)

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ З СОЦІАЛЬНИМ ДОВКІЛЛЯМ

***Анотація.** У статті висвітлено досвід роботи у контексті використання елементів дуальної освіти у процесі підготовки майбутніх вихователів до ознайомлення дошкільників з соціальним довкіллям. Охарактеризовано основні ознаки дуальної професійної освіти, виокремлено її переваги. Представлено методіку проведення бінарного заняття у прикладному форматі спільно з вихователем закладу дошкільної освіти та зміст роботи над кожним з виокремлених етапів: пропедевтичному, цільовому, організаційному, змістовому, підсумковому та перспективному.*

***Ключові слова:** дуальна освіта, соціальне довкілля, студенти, викладач, вихователь, заклад дошкільної освіти, заклад вищої освіти, дошкільники.*

***Аннотация.** В статье отражен опыт работы в контексте использования элементов дуального образования в процессе подготовки будущих воспитателей к ознакомлению дошкольников с социальной средой. Охарактеризованы основные признаки дуального профессионального образования, выделены его преимущества. Наведена методика проведения бинарного занятия в прикладном формате совместно с воспитателем заведения дошкольного образования и содержание работы над каждым из выделенных этапов: пропедевтическом, целевом, организационном, содержательном, итоговом и перспективном.*

***Ключевые слова:** дуальное обучение, социальная среда, студенты, преподаватель, воспитатель, заведение дошкольного образования, заведение высшего образования, дошкольники.*

***Annotation.** The article shows the experience in the context of using the elements of the dual education in the process of preparing future educators to the familiarize pre-schoolers with the social environments. The place of the discipline «Methods of familiarizing pre-schoolers with the social environment» in the professional training of future teachers of the pre-school education institutions is substantiated. The urgency of the introduction of dual education technologies, aimed at eliminating the main disadvantages of the traditional forms and methods of teaching are substantiated. The main features of the dual*

vocational education are characterized and their advantages are highlighted. The technique of the conducting a binary class lesson is shown and the content of the work on each of the selected stages (propaedeutic, target, organizational, meaningful, final and prospective) are described. It is said that at the propaedeutic stage a tutor of the preschool education institution was invited to the advisory lesson which was planned in the extracurricular work schedule in order to familiarize him with a group of students. It is shown that the teacher must be familiar with the psychological and pedagogical characteristics of students. The next stage was the target which provided the identification of professional competencies that students should master after the practical training and the knowledge and skills that pre-schoolers should master. The organizational stage involved the distribution of the roles among students as the participants and the observers. The substantive stage involved the conduct of classes (with the participation of students and teachers) in accordance with the script. The final stage envisages summed up the results of the lesson and prepared its detailed analysis for the following practical lesson. It is shown that such work is very useful for students.

Keywords: *the dual education, the social environment, students, a teacher, educator, pre-school educational institution, institution of higher education, preschool children.*

Ознайомлення дітей дошкільного віку з соціальним довкіллям – першооснова розвитку рідного мовлення, національної свідомості [1]. У цьому зв'язку набуває актуальності проблема виховання інтересу до соціальної дійсності, явищ суспільного життя на етапі дошкільного дитинства як сензитивного для засвоєння сукупності суспільних норм.

Вітчизняними ученими розглядаються проблеми щодо підготовки педагогів у вищих навчальних закладах до соціально-педагогічної діяльності (О. Безпалько, І. Зверева, А. Капська, Л. Коваль, С. Литвиненко та ін.), підготовки фахівців дошкільної освіти (Л. Артемова, О. Богініч, А. Богуш, Г. Беленька, І. Дичківська, Н. Гавриш, К. Крутій, Н. Лисенко, Т. Поніманська, Г. Сухорукова), професійної підготовки майбутніх вихователів до соціалізації дітей дошкільного віку (Н. Сайко). Водночас спеціальної розробки потребує педагогічна стратегія розвитку інноваційної спрямованості особистості дошкільного педагога, який володіє методологією нових підходів до дитинства, до специфіки соціалізації дітей дошкільного віку в сучасному соціумі, спроможного здійснювати соціально-педагогічний супровід ознайомлення з соціальним довкіллям у дошкільному дитинстві.

Аналіз стану сучасної практики виховання дітей дошкільного віку засвідчує, що педагог із нерозвинутою соціальною свідомістю, несформованою системою соціальних цінностей та пріоритетів, недостатнім рівнем професійно-педагогічної культури не може повноцінно залучати дітей до

процесу соціалізації, впливати на їхню поведінку у соціумі [2, с. 24]. Це доводить необхідність корекції змісту й методики професійної підготовки фахівців дошкільної освіти до ознайомлення дошкільників з соціальним довкіллям засобами дуального навчання.

Метою нашої статті є обґрунтування методичних аспектів використання елементів дуального навчання при підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти та висвітлення особливостей його упровадження на практичних заняттях з навчальної дисципліни «Методика ознайомлення дошкільників з соціальним довкіллям».

Метою навчальної дисципліни «Методика ознайомлення дошкільників з соціальним довкіллям» є теоретична та практична підготовка майбутніх фахівців спеціальності 012 «Дошкільна освіта» до розвивальної та освітньої діяльності з дітьми дошкільного віку [3]; уточнення, систематизація та поглиблення знань, умінь, навичок студентів у організації роботи з ознайомлення дошкільників з соціальною дійсністю.

У реалізації цих завдань найрезультативнішими є технології дуальної освіти, спрямовані на усунення основних недоліків традиційних форм і методів навчання майбутніх фахівців дошкільної освіти, подолання розриву між теорією і практикою, освітою й практичною діяльністю, та підвищення якості підготовки кваліфікованих кадрів із урахуванням вимог закладу дошкільної освіти у рамках нових організаційно-відмінних форм навчання.

Термін «дуальна система» (від лат. dualis – подвійний) був введений у педагогічну термінологію в середині 60-х років минулого століття у ФРН як нова, більш гнучка форма організації професійного навчання. Методологічна характеристика дуальної професійної освіти передбачає узгоджену взаємодію освітньої та виробничої сфери з підготовки кваліфікованих кадрів певного профілю в рамках організаційно-відмінних форм навчання [4, с. 49]. Концепцію дуальної освіти зорієнтовано на просторове і часове поєднання за принципом 50 % на 50 % навчання в освітньому закладі та стажування на підприємствах. Така форма навчання сприяє більшій інтеграції освіти, науки і бізнесу [5]. Дуальна система вищої професійної освіти функціонує таким чином: теоретична підготовка у виші доповнюється набуттям професійно-практичних компетентностей в умовах закладу дошкільної освіти.

До основних ознак дуальної професійної освіти відносяться: паралельне оволодіння «прикладною» професією під час отримання вищої освіти; чергування теорії і практики в освітньому процесі; співпраця університету з закладами дошкільної освіти [6].

З огляду на зазначене вище, у відповідності до укладеного договору про співпрацю Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янука (МЕГУ) та закладу дошкільної освіти (ЗДО) № 28 Рівненської міської ради третій рік поспіль зі студентами

спеціальності «Дошкільна освіта» практичні заняття з навчальної дисципліни «Методика ознайомлення дошкільників з соціальним довкіллям» проводяться як в аудиторному (на базі МЕГУ), так і практичному (на базі ЗДО) середовищі.

Проведенням кожного бінарного заняття у прикладному форматі передбачало окреслення викладачем спільно з вихователем ЗДО змісту роботи над кожним з викоремлених етапів: пропедевтичному, цільовому, організаційному, змістовому, підсумковому та перспективному (табл. 1).

Наведемо приклад методики проведення бінарного практичного заняття для студентів спеціальності 012 «Дошкільна освіта» з методики ознайомлення дошкільників з соціальним довкіллям на тему «Специфіка спілкування дошкільників з однолітками».

На *пропедевтичному етапі* на консультаційне заняття, заплановане у графіку позааудиторної роботи, було запрошено вихователя закладу дошкільної освіти № 28 м. Рівне з метою його ознайомлення з групою студентів 4 курсу (МДО-71). За допомогою світлин та наявних відеоматеріалів, представлених у вигляді мультимедійної презентації, вихователь провів заочну екскурсію для майбутніх фахівців дошкільної освіти з метою знайомства з особливостями функціонування закладу в цілому та освітнім середовищем дошкільників середньої групи зокрема.

У процесі відвертої бесіди з вихователем студенти мали змогу отримати відповіді на запитання щодо специфіки закладу дошкільної освіти та професійної діяльності вихователя. Майбутні фахівці у формі ділової гри аналізували та намагалися знайти вихід з проблемних ситуацій, які супроводжують вихователів у процесі роботи з дітьми та їх батьками.

Вихователь мав змогу ознайомитися з психолого-педагогічними характеристиками студентів, рейтингом їх успішності.

Свою чергою викладачеві закладу вищої освіти адміністрація ЗДО надала змогу ознайомитися з матеріально-технічною базою дитячого садочка, специфікою його діяльності.

У процесі педагогічного спостереження, аналізу педагогічної документації та бесіди з вихователями представник від університету ознайомлювався з групою дітей ЗДО, психолого-педагогічними характеристиками, особливостями сприймання навчального матеріалу.

У відповідності до теми практичного заняття для студентів «Специфіка спілкування дошкільників з однолітками» спільно з адміністрацією закладу ЗДО та вихователем було обрано таку тему заняття для дітей середнього дошкільного віку: «Умій дружити – не будеш тужити».

Наступний етап – *цільовий*, який передбачав виокремлення фахових компетентностей, якими повинні оволодіти студенти після проведеного практичного заняття та знань, умінь, та навичок, якими повинні оволодіти дошкільники.

Таблиця 1

Підготовка до практичного заняття з елементами дуального навчання

Етап	Теоретична підготовка (викладач дисципліни «Методика ознайомлення дошкільників з соціальним довкіллям»)	Практична підготовка (вихователь ЗДО)
1	<i>Пропедевтичний етап</i>	
	Ознайомлення вихователя з групою студентів, їхніми психолого-педагогічними характеристиками, рейтингом успішності	Ознайомлення викладача і студентів з групою дітей ЗДО, їхніми психолого-педагогічними характеристиками, особливостями сприймання навчального матеріалу
	Вибір теми заняття, обговорення його мети, підбір літератури; спільна розробка його сценарію з урахуванням психолого-педагогічних особливостей дошкільників та студентів.	
2	<i>Цільовий етап: окреслення мети</i>	
	Виокремлення фахових компетентностей, якими мають оволодіти студенти після проведеного практичного заняття	Виокремлення знань, умінь, та навичок, якими мають оволодіти дошкільники після проведеного заняття
3	<i>Організаційний етап</i>	
	Розподіл ролей серед студентів: учасники, спостерігачі	Розподіл ролей на занятті серед дошкільників
	Розробка методичного супроводу заняття (із залученням студентів)	
4	<i>Змістовий етап</i>	
	Проведення заняття (з участю студентів та викладача) відповідно до сценарію.	
5	<i>Підсумковий етап</i>	
	Підведення підсумків заняття. Підготовка його детального аналізу на наступне практичне заняття в умовах аудиторного навчання	Підсумок заняття для вихователя у звітній документації методиста ЗДО
6	<i>Перспективний етап</i>	
	Окреслення перспективних ідей для подальшої співпраці з метою упровадження елементів дуальної освіти	

Мета заняття для дошкільників «Умій дружити – не будеш тужити»: розвивати мислення, мовлення, увагу дітей. Виховувати дружелюбність, здатність до емпатії, позитивне ставлення до свого «Я». Сприяти забезпеченню психофізичного комфорту малят, відчуття захищеності. Формувати соціально-комунікативну компетентність, розуміння своєї приналежності до певної спільноти людей (групи в дитсадку, сім'ї, народу). Учити дітей виражати своє ставлення до інших різними способами. Формувати уявлення про те, що кожна людина – унікальна і гідна поваги.

Серед фахових компетентностей студентів, формуванню яких сприяло бінарне заняття, варто виокремити такі: ознайомлення із можливостями використання різноманітних об'єктів і явищ природи у роботі з дітьми дошкільного віку; самостійного набуття суспільнознавчих знань шляхом спостережень, експериментів; з передовим педагогічним досвідом роботи з ознайомлення дітей з соціальним довкіллям; підготовка до практичного втілення набутих знань у сучасних умовах суспільного дошкільного виховання.

Організаційний етап передбачав розподіл ролей серед студентів: учасники, спостерігачі. Зокрема, «учасники» брали безпосередню участь у проведенні заняття, «спостерігачі» – на основі педагогічного спостереження робили його детальний аналіз.

Студенти брали активну участь в організації методичного супроводу. Зокрема, силами студентів було виготовлено таке обладнання для заняття: клубок ниток; свічка; «чарівна скринька»; люстерко; «чарівна паличка», карта України.

Змістовий етап передбачав проведення заняття (з участю студентів та викладача) відповідно до сценарію.

На цьому етапі студенти мали можливість не лише спостерігати за методикою проведення заняття, але й стали співавторами у складанні його сценарію, а також взяли участь у грі-драматизації «Дружбу треба берегти» (рис.1).

Рис. 1. Фрагмент заняття для дошкільників за участю студентів

Підсумковий етап передбачав підведення підсумків заняття та підготовку його детального аналізу на наступне практичне заняття в умовах аудиторного навчання.

Варто зауважити, що у процесі практичного заняття майбутні фахівці дошкільної освіти мали змогу удосконалити такі уміння:

1) здійснювати спостереження за соціальною поведінкою дитини, виявляючи різноманітні її характеристики в процесі діяльності та в повсякденні;

2) використовувати ефективні методи та прийоми впливу на дітей з метою формування у них ціннісного ставлення до однолітків, почуття відповідальності, набуття нею життєвого соціального досвіду;

3) готувати конспекти занять для ознайомлення дітей з довідками, використовуючи сучасні засоби навчання, доступні розумінню дітей дошкільного віку.

Отже, досвід упровадження бінарних занять для дітей дошкільного віку за участю студентів під керівництвом викладача та вихователя дає змогу виокремити такі переваги дуальної професійної дошкільної освіти.

1. Практична орієнтація освітнього процесу. Завдяки такій спрямованості навчання підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти більшою мірою сконцентрована на формуванні й розвитку фахових умінь і навичок, ніж традиційна професійна освіта.

2. Крім того, розвиваються так звані «ключові компетенції», зокрема, уміння працювати в команді, організувати професійну діяльність, співпрацювати з колегами, спілкуватися з учасниками освітнього процесу ЗДО: завідувачем, методистом, вихователем, дошкільниками тощо.

3. Інтенсифікація професійної освіти. Інтеграція практичної професійної підготовки у навчальний процес пришвидшує мотивацію отримання бажаного диплома у порівнянні з традиційним шляхом.

Порушена у статті проблема не вичерпує всієї її багатогранності. Подальшого дослідження потребують питання практичної реалізації елементів дуального навчання студентів педагогічних факультетів у різних формах навчальної діяльності в процесі вивчення інших дисциплін.

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні / [гол. ред. Н. О. Андрусич]. – К. : Дошкільне виховання, 1999. – 68 с. 2. Інтерактивні технології навчання : теорія, практика, досвід: метод. посіб. / Авт.-уклад. : О. Пометун, Л. Пироженко. – К. : АПН, 2002. – 136 с. 3. Богуш А. М. Довідка : для дітей дошкільного віку. – у 2-х част. / А. М. Богуш, В. Р. Ільченко – Полтава, 2014. – 344 с. 4. Лилик І. В. Впровадження елементів дуальної освіти в систему вищої освіти в Україні / І. В. Лилик // Маркетинг в Україні. – 2016. – № 6. – С. 48–52. 5. Дуальна освіта [Електронний ресурс] // МОН України. – Режим доступу : mon.gov.ua. 6. Що таке дуальна освіта і навіщо вона Українцям? // Українська правда життя [Електронний ресурс]. – Режим доступу : life.pravda.com.ua.

Рецензент: д.пед.н., професор Красовська О. О.